

Moralsk frakopling og fleirtalsmisforståing

Korleis arbeida med moralsk frakopling og språkbruk blant barn
i barneskulalder?

«Gi oss spelereglar!»

Korleis jobbe med språkbruk i barneskulen?

Kjelde:

All tekst er klypt ut frå opplegget «Gi oss spillereglar» frå Redd Barna

Innleiing

- Språkbruken til elevane blir i stor grad påverka av medelevar på skulen, men òg i svært stor grad dei vaksne både på skulen og heime.
- Elevane blir òg påverka av sosiale medium, spel og skjerm.

Det er
viktig å arbeida
systematisk og
kontinuerleg

- Kva tyder orda me bruker?
- Kva for ord kan vera krenkande?
- Kva for ord er trakasserande?
- Kva er rasisme?
- Korleis påverkar språket oss, som fellesskap og som samfunn?

Elevane var klare på kva som må gjerast

- Skulen må gi elevane spelereglar, men dei vil vera med på å laga dei.
- Dei tilsette på skulen må snakka om kva stygg språkbruk er.
- Dei tilsette på skulen må reagere på stygg språkbruk, men ikkje straffa, for det gjer berre ting verre.
- Foreldre må meir på banen og tenkja på korleis dei sjølv snakkar.

**Involver
elevane!**

- **Språkbruk må snakkast om i klassane og i elevrådet.**
- **Elevane må få fortelja korleis ord og språk påverkar klasse miljøet.**
- **Korleis kan elevar og tilsette arbeida saman for ein positiv språkkultur?**
- **Elevane må få ta initiativ og delta i arbeidet.**

Foreldre har eit
stort ansvar

- Foreldre er rollemodellar. Språkbruk må på agendaen i heim-skule-samarbeidet.
- Elevane meiner sjølv det er for seint viss foreldra fyrst startar å bry seg om språkbruk på mellomtrinnet.

Kva fremjar ein positiv språkkultur?

Her har vi sett opp dei faktorane som elevane meinte fremja ein positiv språkkultur i klasserommet, og kva som skapte eit miljø med styggare språkbruk dei imellom:

Kva skaper styggare språkbruk i klasserommet?

- **Elevar blir påverka av kvarandre og eldre elevar.** Det er ikkje lett forelevar å stå imot, fordi dei er redde for å ikkje vere ein del av gjengen.
- **Vaksne som ikkje reagerer på stygg språkbruk.**
- **Straff og urettferdig behandling,** for eksempel når vi må sitte inne i friminutta eller sitte att etter at skuledagen er over.
- **Det å pålegge oss reglar eller det å skrive under kontraktar om krenkingar og språkbruk som vi ikkje sjølv har vore med på å utvikle.**
- **Snitching.** Når barn ikkje tør å seie ifrå, fordi dei er redde for å bli kalla snitch og kva følger det vil ha for dei.
- **Sosiale medium, spel og auka skjermtid.** Dette kombinert med at foreldre blir mindre observante på barna sine digitale liv på mellomtrinnet.
- **Rasisme og diskriminering.** Vaksne som ikkje seier imot og stoppar diskriminerande og rasistiske ord og handlingar.
- **Forskjellsbehandling mellom elevar** – og mellom jenter og gutar

Kva fremjar positiv språkkultur i klasserommet?

- **Gi oss spelereglar,** og lat oss vere med på å lage dei. Involver oss!
- **Ver tydelege** på kva som er greitt og ikkje greitt å seie.
- **Øv på å seie positive ord** med klassa di. Ver eit godt førebilete – og ros oss gjerne når vi gjer bra ting. Det smittar over på oss.
- **Start tidleg på barneskulen** med å snakke om kva ord betyr, og la oss snakke saman om korleis språkbruk påverkar klasse miljøet.
- **Reager tidsnok** og ta tak i ord og ytringar som er sårande og vonde.
- **Jobb imot rasistiske ord og handlingar.**
- **Jobb med nettvett.** Hjelp oss med å handtere overgangen til bruk av sosiale medium YouTube og andre digitale flater.
- **Ver gode førebilete.**
- **Ver merksam og rettferdig.**
- **Ta vare på oss som tør å seie ifrå** på skulen.
- **Ha mange nok vaksne på skulen** – både i timane og ute på inspeksjon i friminutta.

Moralsk frakopling og fleirtalsmisforståing

Korleis arbeida med moralsk frakopling og språkbruk i barneskulen?

Moralsk frakopling

- MF: Fire områder
- Fleirtalsmisforståing
- Mekanismane og følgene av MF
- Handlinger som går utover andre

1. Vurdering av handlinga

1. Vurdering av handlingen

Strategi: *Kognitiv restrukturering*

Moralsk rettferdiggjøring

Eufemistisk benevning (forskjønning)

Fordelaktig sammenligning (med noe som er verre)

Eksempel:

- Snakke når det er en beskjed som blir gitt, ikke lytte,
- Ikke følge beskjeden. Justerer litt på beskjeden.
- Skjer i ballbingen, er jo i en konkurranse.
- Hadde vært verre om det skjedde med en annen.

2. Utførelse av handlinga

▪ 2. Utførelsen av handlingen

Strategi: Bagatellisering

Egen rolle minimeres

Ansvar plasseres hos noen andre eller i gruppen

Eksempel:

- Noen andre sa jeg skulle gjøre det.
- Alle andre gjorde det.
- Det var ikke jeg som starta det.
- Jeg gjorde (nesten) ingenting

3. Konsekvensene av handlinga

3. Konsekvensene av handlingen

Strategi: *Devaluerer konsekvensene*

Når konsekvensene

- Ignoreres
- Minimeres
- Forvrenses
- U-sannsynliggjøres

er et ingen grunn til å skamme seg over hva som har skjedd

Eksempel:

- Ta andres ting, sprute vann o.l.
- Han må jo skjønne at det bare er på tull
- Bare kødda
- Heier i en situasjon
- Det å stå å le ved siden av
- «Han må tåle det»
- «Gay, neger, hore»

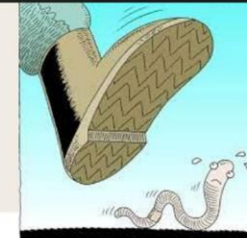
4. Mottakaren av handlinga

4. Mottakeren av handlingen

*Strategi: Dehumanisering
(Strippes for menneskelige kvaliteter)*

«Offeret» fortjener det
Legger skylden på «offeret»

Overgrep som er kledd i rettferdighet gjør «offeret»
heller enn «overgriperen» «skyldverdig»

Eksempel:

- Han starta
- Det er ingen som liker han
- Han fortjener det, er ikke noe bedre sjøl
- Fattig, tynn, stygg, lukter vondt, ser rar ut, snakker rart.

MF oppsummering

- 1.Vurdering av handlingen (Finnes verre ting å bli utsatt for)
- 2.Utførelse av handlingen (Ansvaret ligger hos andre)
- 3.Konsekvensene av handlingen (Bare på kjødd)
- 4.Mottaker av handlingen (Fortjener det). (Er jo ikke noe bedre selv)

MF oppsummering

- NB! Dette gjelder oss alle. Vi gjør alle dette. Du kan fint være et godt menneske likevel.
- Bagatellisering. Man tenker egentlig at det ikke gjør noe. Det blir spiselig for dem/oss.
- Det kan skje på kort tid, og blir en etablert del i klassen, og styrer dynamikk og relasjon blant elevene.
- Minimere skam/skyld
- Å ikke gripe inn er en aktiv handling. Det blir sett av elevene. Vi må være OBS på at vi reagerer hver gang vi ser sånne ting.
- Når moralsk frakopling skjer i ei gruppe er det ofte eit resultat av ei flertallsmisforståing. Samfunnet rundt må jobbe med gruppa.

MF oppsummering

- Hva funker for god moral
- Gode forbilder. Gjør som enn sier.
- At andre griper inn, kommenterer, slår ned på handlinger.
- Lik standard hos forbilder: Lærere, foreldre, trenere, eldre elever, andre ledere
- Mestringsfølelse.
- Være inkludert, ikke bare i samme rom

Dialogspel

- Me set oss saman i grupper. (Ingveig deler inn)
- Kvar gruppe får eitt brett, ein konvolutt og alle får ei spelebrikke kvar.
- Runde 1: Den yngste trekkjer ein lapp, les høgt og plasserer si brikke på ønska svar på brettet.
- Neste på gruppa plasserer si brikke på brettet osv.
- Runde 2: Fyrstemann forklarar kvifor brikka blei plassert akkurat der. Så er det neste mann til å forklara osv.
- Merk at det ikkje er lov å kommentera under den andre runden. Då er det berre den som har «turen» som snakkar.
- Når alle har forklar kvifor dei la brikka der dei gjorde, tek de ein 3.runde. Då kan alle snakka fritt, og dei som vil kan byta plassering på brikka si.

Påstandar

- Å ta igjen med samme mynt bør alle ungar læra seg.
- Å ikkje gripa inn er ei aktiv handling
- Eg som føresett tek alltid tak i ord og ytringar som er sårande og vonde
- Ikkje alt, barnet vil, bør vera gjenstand for forhandlingar
- Det er vanskeleg å ta kontakt med andre føresette i klassen viss eg reagerer på åtferd/språkbruk/haldningar hjå ungane
- «Det ordnar seg sikkert. Skulen tek nok tak i det»

Oppsummering

- Kva har gruppene kome fram til?
- Kvar gruppe seier litt om kva de har snakka om.
- Innspela blir tekne med tilbake til klassane og til elevrådet for å danna ein del av grunnlaget for felles spelereglar for skulen.